



## דף קי. [מדף קט:]

## מ"ט דר"ג משום דקסבר קידושי קטנה מיתלא תלו וכי גדלה גדלי בהדה אע"ג דלא בעל, או דלמא וכו'

## תוכן ענינים

- א. בענין קידושי קטנה גדלי בהדה מה"ת.
- ב. בענין ביאור שיטת רש"י בזה.
- ג. בענין ביאור שיטות הראשונים בזה.
- ד. קידשה על תנאי וכנסה סתם.
- ה. בענין גט פקח לחרשת אי מהני מה"ת.

א] פלוגתת הראשונים איך מהני קידושי קטנה שיועיל מה"ת לאחר גדלות, ב' דרכים בראשונים.

- א. הנה הגמ' דן בדעת ר"ג דאם לא מיאנה הקטנה אז אמרינן דתמתין עד שתגדיל ואז יוצא אחותה לשוק מדין אחו"א, והגמ' דן איך נעשית הקטנה אשתו מדאורייתא האם ע"י שהבעל בא עליה לאחר גדלות לשם קידושין, או גם בלא"ה 'גדלי הקידושין בהדה'. ולא נתבאר בגמ' איך יתכן דיהיו הקידושין גדלי בהדה. ויש בעיקר ב' דרכים בראשונים.
- ב. א. רש"י כתב משגדלה תפסי קידושי מעיקרא ואיגלי מילתא למפרע דזיקה דהך לאו כלום הוא. ותמה הריטב"א איך שייך שיחולו הקידושין למפרע הא אין מעשה קטנה כלום, והקר"א תי' דצ"ל דהא דקטנה לאו בת קנין היא הוא רק משום דאין לה דעת אבל כשגדלה בנשואיה איגלאי מילתא דהקידושין היתה מדעת שלימה וחל למפרע, וגם זה תמוה.
- ג. ב. הרשב"א והריטב"א פי' דדנין קידושי קטנה כמקדש לאחר ל' שיחולו כשגדלה ואז שפיר חלין מה"ת כדין לאחר ל' אע"פ שנתאכלו המעות, [וכתבו דלא תקשי הא קטנה אינה מחוייבת ממון וליכא שעבוד הכסף ע"ז תי' דחז"ל חידשו אצלה חיוב ממון ושפיר מקרי שעבוד הכסף קיים ע"ש]. ולפי"ז נמצא דהמקדש יתומה קטנה נכלל ב' דינים בקידושי: א' שהיא מקודשת מיד מדרבנן ככל קידושי קטנה, ב' ונכלל בקידושי שיחולו דאורייתא לאחר שתגדל ככל לאחר ל' [והעיר ר' נחום דר' אלעזר לעיל (דף קז):] דאמר דאין מעשה קטנה כלום חולק בב' דברים בין דליכא קידושין מדרבנן ובין מה"ת.

ב] ביאור שיטת רש"י איך יתכן דחל קידושין למפרע, הרי היתה קטנה ואינה ראויה לקידושין מה"ת:

- א. הנה נתבאר דעת רש"י דחל הקידושין למפרע, והנה הוכרח לפרש כן, דבגמ' מבואר דא"צ לומר דהמקדש אחות יבמה נפטרה היבמה, היינו אפילו אי נימא כשנעשית אחו"א אח"כ דלא נפקע הזיקה שאני הכא דאיגלאי מילתא דזיקה דהך לאו כלום הוא כיון דחל מעיקרא. [והתוס' באמת הקשו לפי דרך הראשונים מה עדיפא דגדלי בהדה לענין זה].
- ב. ורק עצם הדברים צ"ע מאד, הא אין מעשה קטנה כלום ומה מהני דגדלה עמו, ומשי"כ הקר"א דמהני הדעת דאח"כ ג"כ צ"ע, דאטו אפשר לכל קטן להקנות קנינים ואחר שיתגדל יהא שם הדעת, ואטו קטן שגירש והסכים משגדיל דמהני.
- ג. בחידושי ר' נחום (לעיל דף לד.) כתב ליישב ד"ל דעיקר מעשה הקידושין נעשית ע"י האיש המקדש [שהוא גדול], וא"צ אלא דעת מקנה שלה ולזה ס"ד דמהני בשעת גדלות, אבל בעלמא לא יועיל לקטן להקנות עכשיו ושיהא הדעת אח"כ.
- ד. ומצינו בברכ"ש (קידושין סי' יז) שכתב באמת להסתפק בעיקר דין דעת של קידושין האם הוי חלק של המעשה קידושין או לא, והוכיח דהוי חלק ממעשה הקידושין אולם רק אצל המקדש, אבל לגבי האשה המתקדשת סגי בכונה לחוד.
- ה. ומפורש הדברים במהרי"ק (שורש ל') שכתב לגבי סוגיין דכל דינא דגדלי בהדה הוא רק בקטנה ולא בקטן שקידש, דבאיש שהוא עושה מעשה הקידושין וקונה אותה ל"ש למימר דבריצי ושתיקה דגדלות נתקדש לו כיון שלא חלו הקידושין בשעתן שהרי צריך הוא לעשות מעשה הקידושין כדכתיב כי יקח איש אשה, אבל אשה דמקניא בריצויה בלי שום אמירה ה"ה דלכי גדלה אז חל הקידושין ע"י ריצו ושתיקתה. ומבואר דכיון דעיקר הקידושין הוא ע"י הבעל אז שפיר סגי לגבי האשה בריצו דידה בלי שום אמירה ומעשה קידושין, ולכן לא איכפת לן דהמעשה היה בקטנות.
- ו. אולם אכתי צ"ב קצת דמאחר דצריך 'דעתה' היכן מצינו דעת של אח"כ שמועיל למפרע, אולם נראה לברר עפ"י הר"ן הידוע (נדרים ל.) שכתב דהאיש עושה מעשה הקידושין וא"צ אפילו דעתה אלא 'מכיון שהיא מסכמת לקידושי האיש היא מבטלת דעתה ורצונה ומשוי נפשה אצל הבעל כדבר של הפקר והבעל מכניסה לרשותו הלכך אין אנו דנין בקידושין מצד האשה אלא מצד הבעל, עכ"ל. ובאבנ"מ (כ"ז ו') הוסיף דא"צ עדות לקיומי מצד האשה כי אינה עושה כלום בהקידושין.
- ז. ולפי"ז מתיישב דע"י שנתגלה שהחלטתה שעשתה בעודה קטנה היתה טוב אמרינן דמעולם לא היה עיכוב וחל למפרע.
- ח. הוספה: הנה יש חולקין על יסוד הנ"ל לגבי קידושין, וס"ל דגם הקטנה שייכת לגוף מעשה הקידושין, ואז הדק"ל.
- ט. אמנם אפי' אי צריך דעתה למעשה הקידושין יש ליישב שיטת רש"י כמש"כ בבנין נחום (ליקוט חידושי של ר' נחום פרוצוביץ, עמ' תע"ג) דמוכח מרש"י לגבי יעוד (קידושין דף יט.) דמעשה הקידושין נעשה ע"י אביה אבל צריך דעתה, וחזינן דיש חפצא של דעת קטנה, וביאר ד"ל דדעת הנצרך למעשה הקידושין סגי גם בדעת קטנה ולכן הועיל הכא [ומצד דעת מקנה ע"ז סגי בגדר של 'זכות' ותלוי אם לכשתגדל תתרצה הו"ל זכות למפרע אבל למעשה הקידושין סגי בדעת של קטנה].

ג] ביאור שיטת הראשונים דהוי כמקדש לאחר ל'.

- א. הנה הרשב"א וריטב"א פ"י דהוי כמקדש לאחר ל' דחל הקידושין כשנעשית גדולה, והקשו גדולי האחרונים הא אין אדם מקנה דשלב"ל ובשעת הקידושין לא היתה ראויה לקידושין, ותירצו המגיה על המל"מ (הל' אישות פ"ד הי"ז) ורעק"א (משניות כאן) כפי סברת המל"מ (שם) דגדלות הבא מאיליו בלי מעשה לא מקרי דבר שלא בא לעולם.
- ב. אולם אכתי קשה סתירת הרשב"א, דלעיל (דף לד.) פרש"י דקטן מצי לקדש שיחול לאחר שהגדיל, ונע"ז ביאר המל"מ כהנ"ל דליכא חסרון דשלב"ל, והרשב"א חלק עליו דלית ליה מעשה קידושין גם בשביל אחר שיתגדל, ותמוה דכאן פירש דבגדלי בהדה חל הקידושין כמקדש לאחר ל'. ותי' המגיה ורע"א דחלוק קטן קטנה, ובקטן ס"ל להרשב"א דלא מהני לאחר שיתגדל, אבל גדול המקדש קטנה שפיר חל מה"ת כקידושין לאחר ל'. ורק תמוה מ"ש קטן וקטנה וכן תמה הנו"ב.
- ג. בבית שרגא (סי' תי"ב) כתב ליישב בטוב טעם עפ"י מה שנתבאר לעיל מהברכ"ש (קידושין סי' י) דהא דנתמעט קטן מקידושין מדכתיב אשר ינאף את אשת איש' פרט לקטן, היינו דאין לו מעשה קידושין, אבל בקטנה אינו מיעוט בגוף מעשה הקידושין אלא בדין דעת. וא"כ לגבי לאחר ל' הקטן אינו מענינא של מעשה הקידושין, משא"כ הקטנה ודו"ק.

## דאתמר קדשה על תנאי וכנסה סתם רב אמר צריכה הימנו גט, ושמזאל אמר א"צ הימנו גט, רב אמר צריכה הימנו גט כיון דנסבה אחולייה לתנאיה.

ד] פלוגתת הראשונים בביאור דעת רב איך מצי מחיל ליה לתנאי [מספר מאמר יבמין].

- א. הנה מבואר דעת רב דהמקדש את האשה על תנאי כגון שאין עליה נדרים או מומין כדפרש"י, וכנסה סתם אמרינן דמחיל התנאי והיא מקודשת לו וצריכה גט, וצ"ב הא קידשה בדוקא על תנאי, וכשלא נתקיים נימא דהקידושין בטל.
- ב. רש"י לעיל (דף קז. ד"ה לפי) פ"י דע"י מחילת התנאי חל הקידושין דמעיקרא, וכן מבואר בתוס' כאן (ד"ה בההיא), והרמב"ם (הל' אישות פ"ז הכ"ג) הוכיח מכאן דאם קידש על תנאי וביטל התנאי הרי זה מקודשת.
- ג. אולם הדבר תמוה דהא התנה בהקידושין, ובלי קיום התנאי איך יחול הקידושין, וידוע מה שכתב בשו"ת הרא"ש (נכלל ל"ה אות ט') ליישב 'דתנאי מילתא אחריתי', והיינו דללא חידוש התורה לא מהני כלל לעשות חלות על תנאי, וכשעושה קידושין עושה על כל הצדדים וחידשה התורה שיכול לעשות חלות נוסף של תנאי שבכוחו לבטל את המעשה, וכשמבטל את התנאי ממילא נשאר הקידושין ללא תנאי [ויש ראשונים דפ"י דאתי מדין אתי דיבור ומבטל דיבור, ויתכן דאז הוי למפרע].
- ד. והר"ן בכתובות (דף עג.) כתב באופ"א קצת איך חל הקידושין מעיקרא, דכשמתנה שלא יהיה מומין כוונתו שאם יקפיד על מומין אז הוא מתנה בהקידושין, אבל כשמוחל ואינו מקפיד מקרי שנתקיים התנאי.
- ה. אמנם הרשב"א (כתובות שם) חולק על כל הנ"ל, וס"ל דמאחר דיש תנאי בהקידושין אז אי"א שיחול בלי קיום התנאי, והא דאמרינן דאחוליה לתנאיה ר"ל דהוא מקדשה מעכשיו בבאיא בלא תנאי, ע"ש שהאריך בזה.

## שני אחין אחד פקח ואחד חרש וכו'.

ה] הובא מתני' דחרש נשוי חרשת ופקח נשוי פקחת, מהו כשמת פקח או כשמת חרש, ביאור הגמ' ורש"י.

- א. [א] כשמת חרש בעל חרשת, אז אין הפקח יכול לחלוץ לה דהא חרשת אינה בת חליצה, וצריך לייבמה, ורק דאם רצה יכול להוציאה בגט וכמו שאמרו 'כונס ואם רצה להוציא יוציא'. ופרש"י דכונס שאינה בת חליצה משום קריאה, אלא כונסה ואם רצה להוציאה אח"כ מוציאה בגט 'שכשם שכנסה ברמיזה כן תצא ברמיזה' ולא צריכה חליצה.
- ב. והקשה רעק"א והעלי"נ למה הוצרך להך טעם דכשם שכנסה ברמיזה [ור"ל דהיא מדרבנן] גם תצא ברמיזה, הא בלא"ה אפשר לגרש האשה בעל כרחו וכל זמן שהבעל הוא פקח מה"ת הוי גיטו גט, ורק כשהאיש נתחרש הוצרכו להך כשם. ותי' העלי"נ דאתי כר' יוחנן בן נורי (דף קיב:) דס"ל דגם אשה שנתחרשה אינה מקבלת גיטה, וקמ"ל רש"י דכאן תצא. ג.
- ד. [ב] וכשמת פקח בעל פקחת, מה יעשה חרש בעל חרשת 'כונס ואינו מוציא לעולם'. ופרש"י שאין גיטו מפקיע קידושי אחיו פקח שהזיקוה לו ליבום. והקשה הרש"ש (קיב:) למה כתב רש"י דאין הגט מפקיע זיקת אחיו הא כבר נפקע ע"י יבום החרש, והיה לו לרש"י לומר דאינו יכול להפקיע את יבומו שהיה מן התורה.
- ה. והוכיח הרש"ש מזה דיבם חרש אינו קונה מה"ת כיון דאין לו כוונה לביאה, וא"כ עדיין זקוקה היא מחמת קידושי אחיו ושפיר פ' דאין הגט מפקיע קידושי אחיו. וכ"כ בערוך לנר.
- ו. אולם התו"יט ביאר כוונת רש"י דא"א להפקיע נשואין דהיה ע"י זיקה דאורייתא, וכן מבואר ברמב"ם, וע"ע להלן בזה.